

Ho organitza:

CONSELL COMARCAL DE LA NOGUERA

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació
Direcció General del Patrimoni Cultural
ArxIU Comarcal de la Noguera

Universitat de Lleida

Vicerektorat de Recerca
i Innovació

**Ajuntament
d'Algerri**

Hi col·labora:

Ajuntament de Balaguer

**INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS**

Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Societat Catalana d'Estudis Històrics
(Filial de l'Institut d'Estudis Catalans)

**Ministerio
de Educación
y Ciencia**

Generalitat de Catalunya
**Departament d'Innovació,
Universitats i Empresa**

Patrocinis:

caixaterrassa

**FUNDACIÓ
Caixa Sabadell**

"la Caixa"

CASTELL DEL REMEI

Càtedra d'Estudis Medievals del Comtat d'Urgell

XIII Curs d'estiu - Reunió científica internacional

Idees de pau a l'edat mitjana

Balaguer 2, 3 i 4
de juliol de 2008

Disseny gràfic i maquetació: Dossier P&M

Dipòsit legal: L-464-2008

Crèdits acadèmics

Idees de pau a l'edat mitjana

El seguiment del XIII Curs d'estiu Comtat d'Urgell, Idees de pau a l'edat mitjana és reconegut amb dos crèdits i mig per la Universitat de Lleida, la Universitat de Barcelona i l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Lleida.

Poques societats han compartit una cosmovisió tan coherent i ordenada com la medieval. Cada element de la creació i cadascun dels éssers creats s'imaginava amb una funció d'acord amb el disseny diví, tot i la presència assetjadora del mal i els seus servidors. En aquest marc, la pau esdevé un símptoma nítid del correcte encaix o, en la seva absència, de la perturbadora distorsió. Així, la pau és, per a l'edat mitjana, un referent tant o més important que la guerra, malgrat que aquesta hagi acaparat l'atenció de la historiografia fins al present. Tanmateix, el concepte es mostra divers i adaptat com el pensament i la vivència al llarg de l'edat mitjana: la pau en l'agonia del món clàssic, la pau dels nous regnes germànics, la pau feudal, la pau de Déu, la pau del príncep, la pau dels bàndols urbans, la pau exigida pels predicadors... Preguntar-se per la pau a l'edat mitjana implica resoldre com la preeminent societat cristiana albirava la convivència amb les minories religioses inassimilables; com es plantejava la relació entre les diferents identitats culturals; com es pretenien suturar les fractures socials, i com, en definitiva, convivia pluralitat i diversitat sota els models d'articulació unitària de la societat medieval.

Ideas de paz en la edad media

Pocas sociedades han compartido una cosmovisión tan coherente y ordenada como la medieval. Cada elemento de la creación y cada uno de los seres creados eran imaginados con una función acorde al designio divino, a pesar de la presencia hostigadora del mal y de sus servidores. En este marco, la paz denota el correcto ensamblaje o, en su falta, la perturbadora distorsión. De este modo, la paz es, en la edad media, un referente tanto o más importante que la guerra, a pesar de que ésta haya acaparado la atención de la historiografía hasta el presente. Con todo, el concepto se muestra diverso, adaptado al pensamiento y a la cotidianidad a lo largo de la edad media: la paz en la agonía del mundo clásico, la paz de los nuevos reinos germánicos, la paz feudal, la paz de Dios, la paz del príncipe, la paz de las banderías urbanas, la paz exigida por los predicadores... Indagar en torno a la paz en la edad media implica resolver cómo la preeminente sociedad cristiana consideraba la convivencia con las minorías religiosas inasimilables; cómo se planteaba la relación entre las diferentes identidades culturales; cómo se pretendían suturar las fracturas sociales; y cómo, en definitiva, convivían pluralidad y diversidad bajo los modelos de articulación unitaria de la sociedad medieval.

Idées de paix au moyen âge

Peu de sociétés ont partagé une conception du monde aussi cohérente et ordonnée que la société médiévale. Chaque élément de la création et chacun des êtres créés était imaginé avec une fonction en accord avec le dessein divin, en dépit de la présence harcelante du mal et de ses serviteurs. Dans ce cadre, la paix devient un symptôme net du correct emboîtement ou, si elle manque, de la distorsion perturbatrice. Ainsi, la paix est, pour le moyen âge, un référent tant ou plus important que la guerre, bien que celle-ci ait accaparé l'attention de l'historiographie jusqu'à présent. Toutefois, le concept se montre divers et adapté comme la pensée et l'expérience tout au long du moyen âge: la paix dans l'agonie du monde classique, la paix des nouveaux royaumes germaniques, la paix féodale, la paix de Dieu, la paix du prince, la paix des factions urbaines, la paix exigée par les prêcheurs... S'interroger sur la paix au moyen âge ça implique savoir résoudre comment la société chrétienne prééminente percevait la cohabitation avec les minorités religieuses inassimilables; comment on envisageait la cohabitation depuis les différents points de vue culturels et religieux; comment on prétendait suturer les fractures sociales; et comment, en définitive, pluralité et diversité cohabitaient sous les modèles d'articulation unitaire de la société médiévale.

Ideas of peace in the middle ages

Few societies have shared such a coherent and tidy cosmovision as the medieval one. Each element of creation and all the creatures created were imagined to have be a function in line with divine design, despite the harassing presence of evil and its servants. In this context, peace became a clear symptom of the correct fit or, if she isn't, the perturbing distortion. Thus, for the medieval age, peace was a reference as, or more, important than war, despite not having drawn the attention of the historiography until nowadays. Likewise, the concept varied and was adapted like thought and experience throughout the middle ages: peace in the death throes of the classical world, peace in the new Germanic kingdoms, feudal peace, God's peace, the prince's peace, the peace of the urban bands, the peace demanded by the preachers... Asking about peace in the middle ages implies resolving how the pre-eminent Christian society envisaged coexistence with the inassimilable religious minorities; how this coexistence was approached from the different cultural and religious viewpoints; how it was aimed to stitch up the social fractures; and, to sum up, how plurality and diversity coexisted under the models of unitary articulation of the medieval society.

Idee di peace nel medioevo

Poche società hanno condiviso una cosmovisione coerente ed ordinata come quella medievale. Ogni elemento della creazione e ciascuno degli esseri creati veniva immaginato con una funzione in accordo con il disegno divino, nonostante la presenza insidiosa del male. In questo contesto, la pace diviene un sintomo chiaro del corretto incastro o, si non c'è, della distorsione perturbatrice. Così, per il medioevo la pace rappresenta un riferimento altrettanto o persino più importante della guerra, nonostante quest'ultima abbia accaparrato l'interesse della storiografia fino ad oggi. Ciò nonostante, questo concetto si rivela diverso e adattato come il pensiero e l'esperienza di vita durante il medioevo: la pace durante l'agonia del mondo classico, la pace dei nuovi regni germanici, la pace feudale, la pace di Dio, la pace del principe, la pace delle fazioni urbane, la pace reclamata dai predicatori... Interrogarsi sulla pace nel medioevo implica il fatto di intendere in che modo la preminente società cristiana immaginava la convivenza con le minoranze religiose inassimilabili; come immaginava la convivenza delle diverse proposte culturali e religiose; come si pretendeva di risanare le fratture sociali e come, in definitiva, convivevano pluralità e diversità sotto i modelli di articolazione unitaria della società medievale.

Dimecres 2 de juliol de 2008

Seu del Consell Comarcal de la Noguera (Balaguer)

9.00 h Lliurament de credencials als participants

9.30 h Acte d'inauguració

10.00 h Conferència inaugural:
Dr. Federico MAYOR ZARAGOZA, president de la "Fundación Cultura de Paz"

10.45 h Primera sessió

Presideix i modera: Dr. Paul FREEDMAN, catedràtic a la University of Yale

■ Dr. Hervé MARTIN, catedràtic emèrit a la Université Rennes Haute-Bretagne (Rennes II)

Les prédicateurs des XIIIè-XVè siècles: des agents de paix dans les cités, dans les royaumes et dans la chrétienté?*

■ Dr. Michel SÉNELLART, catedràtic a l'École Normale Supérieure. Lettres et Sciences Humaines (Lyon)

L'idée de paix dans les traités du gouvernement du prince au XIIIe siècle *

■ Dr. Dominique BARTHÉLEMY, catedràtic a la Université de Paris – Sorbonne (Paris IV)

Paix de Dieu et pacification, au XIe siècle dans les Gaules *

Debat

16.30 h Segona sessió

Presideix i modera: Dr. Jean-Pierre BARRAQUÉ, catedràtic a la Université de Pau et des Pays de l'Adour

■ Dr. Nicolas OFFENSTADT, professor titular a la Université Paris Panthéon - Sorbonne (Paris I)

Comment on fait la paix à la fin du Moyen Age dans le royaume de France*

■ Dr. Bruno DUMÉZIL, professor titular a la Université Paris-Nanterre (Paris X)

'Ubi est pax et caritas, ibidem est Dei pietas': paix de Dieu et paix des hommes dans les royaumes barbares (VIe-VIIe siècle) *

■ Dr. Thomas DESWARTE, professor titular a la Université de Poitiers

Guerra y paz litúrgica en la España de los siglos XI-XII

Debat

* Conferències amb traducció simultània al català

Dijous 3 de juliol de 2008

9.00 h Tercera sessió

Sortida en autocar davant la seu del Consell Comarcal de la Noguera.

Visita guiada per Dolors DOMINGO

Les relacions de frontera (segles XI-XII)

■ Sant Llorenç de Montgai: de *hisn* a castell.

■ Baronia de Sant Oïme: ocupació de la frontera.

■ Camarasa: una vila estratègica.

Dinar de curs a Camarasa

Tornada en autocar a la seu del Consell Comarcal de la Noguera.

16.30 h Quarta sessió

Seu del Consell Comarcal de la Noguera (Balaguer)

Presideix i modera: Dr. Rafael PEINADO, professor titular a la Universidad de Granada

■ Dr. Adam J. KOSTO, catedràtic a la University of Columbia

Idees de pau a la Catalunya medieval: el cas dels convenis feudals

■ Dr. Francisco FRANCO, catedràtic a la Universitat d'Alacant

La noción de paz en el pensamiento islámico y su plasmación en al-Andalus

■ Dra. María José CANO, professora titular a la Universidad de Granada

El concepto de paz en el judaísmo hispano

Divendres 4 de juliol de 2008

Seu del Consell Comarcal de la Noguera (Balaguer)

9.00 h Cinquena sessió

Presideix i modera: Dr. José CABEZUELO, professor titular a la Universitat d'Alacant

- Dr. Luís Miguel DUARTE, professor titular a la Universidade do Porto
"A cavalaria contra a razão". Os grandes debates sobre a guerra no Portugal tardomedieval
- Dr. Stéphane PÉQUIGNOT, professor titular a l'École Pratique des Hautes Études (Paris)
¿La paz como perpetuo proyecto? Un examen de la diplomacia real catalano- aragonesa (s. XIII-XIV)
- Dr. François FORONDA, professor titular a la Université Paris Panthéon-Sorbonne (Paris I)
La práctica confederativa en Castilla. Ideario de paz y mecanismos de pacificación

16.00 h Sisena sessió

Presideix i modera: Dr. Claude CAROZZI, catedràtic a la Universitat Provence - Aix-en-Provence

- Dr. Raimondo MICHETTI, catedràtic a la Università Roma 3.
Francesco d'Assisi e le pace tra mito e storia
- Dr. Andrea ZORZI, professor titular a la Università degli studi di Firenze
Pace e conflitti nelle città comunali italiane
- Dr. Tomàs DE MONTAGUT, catedràtic a la Universitat Pompeu Fabra (Barcelona)
Acords i empreses de guerra a Catalunya (s. XI-XVI)

20.00 h Sessió d'avaluació**S'ofereixen****Beques d'assistència**

- **8 beques** de 100 € per a estudiants de la Universitat de Lleida
- **6 beques** de 200 € per a estudiants procedents d'altres universitats catalanes
- **6 beques** de 300 € per a estudiants procedents d'altres universitats espanyoles
- **5 beques** de 400 € per a estudiants procedents d'altres universitats europees
- **1 beca** de 500 € per a estudiants d'altres universitats de la resta del món

Allotjament

10 places gratuïtes a l'allotjament municipal de l'Ajuntament d'Algerri durant tots els dies de durada del XIII Curs d'estiu Comtat d'Urgell

Els aspirants a qualsevol de les anteriors ofertes han d'enviar un breu *curriculum vitae* abans del 16 de maig a:

- Grup de Recerca Consolidat en Estudis Medievals "Espai, Poder i Cultura"
Universitat de Lleida
Plaça Víctor Siurana 1
25003 Lleida
medieval@historia.udl.cat

Els estudiants seran classificats en funció de la corresponent avaluació de les sol·licituds i *curricula*. Els acceptats rebran la corresponent notificació a partir del 22 de maig. En rebre l'acceptació l'estudiant/a ha de materialitzar la matrícula abans del 30 de maig. En cas de no fer-ho, l'ajut serà ofert als immediatament següents en la taula de classificació. L'import de la beca serà atorgat als beneficiaris mitjançant transferència bancària.

Se ofrece

Becas de asistencia

- **8 becas** de 100 € para estudiantes de la Universitat de Lleida
- **6 becas** de 200 € para estudiantes procedentes de otras universidades catalanas
- **6 becas** de 300 € para estudiantes procedentes de otras universidades españolas
- **5 becas** de 400 € para estudiantes procedentes de otras universidades europeas
- **1 beca** de 500€ para estudiantes de otras universidades del resto del mundo

Alojamiento

10 plazas gratuitas en el alojamiento municipal del Ayuntamiento de Algerri durante la realización del XIII Curso de verano "Comtat d'Urgell"

Los aspirantes a cualquiera de las anteriores ofertas tienen que enviar un breve *curriculum vitae* antes del 16 de mayo a:

- Grup de Recerca Consolidat en Estudis Medievals "Espai, Poder i Cultura"
Universitat de Lleida
Plaça Víctor Siurana, 1
25003 Lleida
medieval@historia.udl.cat

Los estudiantes serán clasificados en función de la correspondiente evaluación de las solicitudes y *curriculum*. Los aceptados recibirán la notificación a partir del 22 de mayo. Una vez recibida la aceptación el/la estudiante debe materializar la matrícula antes del 30 de mayo. En caso de no hacerlo, la ayuda será ofrecida a los inmediatamente siguientes en la tabla de clasificación. El importe de las becas será otorgado a los beneficiarios a través de transferencia bancaria.

Nous offrons

Des bourses d'assistance

- **8 bourses** de 100 € pour des étudiants de l'Université de Lleida
- **6 bourses** de 200 € pour des étudiants provenant d'autres universités catalanes
- **6 bourses** de 300 € pour des étudiants provenant d'autres universités espagnoles
- **5 bourses** de 400 € pour des étudiants provenant d'autres universités européennes
- **1 bourse** de 500 € pour des étudiants d'autres universités du reste du monde

L'hébergement

10 places gratuites dans l'hébergement municipal de la mairie d'Algerri pendant la durée du XIIIe Cours d'été "Comtat d'Urgell"

Les aspirants à n'importe quelle des offres précédentes doivent envoyer un bref *curriculum vitae* avant le 16 mai :

- Grup de Recerca Consolidat en Estudis Medievals "Espai, Poder i Cultura"
Universitat de Lleida
Plaça Víctor Siurana 1
25003 Lleida
medieval@historia.udl.cat

Les étudiants seront classés en fonction de l'évaluation des demandes et des curriculums. Les étudiants admis recevront la notification correspondante à partir du 22 mai. Dès réception de l'admission l'étudiant/e devra s'inscrire avant le 30 mai, sinon la bourse sera accordée aux étudiants placés immédiatement après dans la table de classification. Le montant sera versé aux bénéficiaires par virement bancaire.

The following grants are offered

- **8 grants** of € 100 for students from the University of Lleida
- **6 grants** of € 200 for students from other Catalan universities
- **6 grants** of € 300 for students from other Spanish universities
- **5 grants** of € 400 for students from other European universities
- **1 grant** of € 500 for students from other universities from the rest of the world

Accommodation

10 free places in Algèri Council municipal accommodation during all the days of the XIII "Comtat d'Urgell" summer Course

Applicants for any of the above grants should send a brief *curriculum vitae* before 16th May to:

- Grup de Recerca Consolidat en Estudis Medievals "Espai, Poder i Cultura"
Universitat de Lleida
Plaça Víctor Siurana 1
25003 Lleida (Spain)
medieval@historia.udl.cat

The students will be classified in accordance with the corresponding evaluation of the applications and curricula. Those who are accepted will be notified from 22nd May. After receiving the acceptance, the student must enrol before 30th May. If anyone fails to do so, the grant will immediately be offered to the next person on the lists. The money will be sent to the successful candidates by bank transfer.

XIII Curs d'estiu Comtat d'Urgell

Idees de pau a l'edat mitjana

2, 3 i 4 de juliol de 2008

NOM .....

COGNOMS .....

PROFESSIÓ .....

ADREÇA .....

POBLACIÓ .....

CP .....

TELÈFON .....

FAX .....

A/E .....

Import de la inscripció: 50 euros
(inclou el desplaçament i el dinar de curs)

L'import de la inscripció haurà de fer-se efectiu mitjançant transferència bancària a nom del Consell Comarcal de la Noguera

Núm. de Compte: 2074 – 0080 – 38 – 2119154476

Retorneu la butlleta d'inscripció amb el justificant de l'ingrés bancari abans del 27 de juny de 2008 a:

ARXIU COMARCAL DE LA NOGUERA

Plaça dels Comtes d'Urgell, 6
25600 BALAGUER
a/e acnoguera.cultura@gencat.cat
Fax 973 443 783

Seu del Curs:
Consell Comarcal de la Noguera
Carrer d'Àngel Guimerà, 28-30
25600 BALAGUER

Informació del Curs:
Arxiu Comarcal de la Noguera
Telèfon 973 443 056
www.medieval.udl.cat

Consell d'Honor

Hble. Sr. Joan Manuel Tresserres, conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació.
Excm. i Magfc. Dr. Joan Viñas, rector de la Universitat de Lleida.
Il·lm. Sr. Jaume Gilabert, president de la Diputació de Lleida.
Il·lm. Sr. Vicent Font, president del Consell Comarcal de la Noguera.
Excm. Sr. Miquel Aguilà, alcalde de Balaguer.

Consell de Direcció

Flocel Sabaté, catedràtic d'Història Medieval de la Universitat de Lleida.
Maite Pedrol, directora de l'Arxiu Comarcal de la Noguera.

Consell de Secretaria i Gestió

Josep Baldillou, gerent del Consell Comarcal de la Noguera.
Mario Gené, Arxiu Comarcal de la Noguera.
Joan Bové, Institut Municipal Progrés i Cultura de Balaguer.
Antoni Rodés, Consell Comarcal de la Noguera.
Ferran Arnó, Universitat de Lleida.
Jesús Brufal, Universitat de Lleida.
Isabel Martínez, Universitat de Lleida.

Consell Científic

Dr. Salvador Claramunt, catedràtic de la Universitat de Barcelona.
Dr. Francisco Javier Faci, catedràtic de la Universitat Rovira i Virgili. Sr. Joan Farré, historiador i arxiver. Dr. Antoni Riera, catedràtic de la Universitat de Barcelona. Dra. Milagros Rivera, catedràtica de la Universitat de Barcelona. Dr. José-Enrique Ruiz-Doménec, catedràtic de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Consell Acadèmic

Els professors del Grup de Recerca Consolidat en Estudis Medievals "Espai, Poder i Cultura":
Flocel Sabaté, Francisco Javier Faci, Josefina Planas, Xavier Terrado, Julian Acebrón, Maria Bonet, Joan J. Busqueta, Francesc Fité, Isabel Grifoll, Amancio Isla, Màrius Bernadó.